

Malmö högskola
Lärande och samhälle
VAL-projektet

Examensarbete
15 högskolepoäng

Kultur i undervisning av moderna språk i gymnasiet ur lärares perspektiv

*Culture in foreign language teaching at senior high school from
teachers' perspective*

Shu-fen Chang

Lärarytelse 90hp
2014-02-04

Examinator: Nils Andersson
Handledare: Laid Bouakaz

Sammanfattning

Kultur tillhör alltid en del av undervisning i moderna språk. Nationella faktakunskaper som ofta förekommer i mina läroböcker gör mig tveksam på om dessa fakta direkt kan bidra till framgångsrik kommunikation vid kulturmöten. Utifrån mina tvivel syftar mitt examensarbete till att ta reda på vilka åsikter om kultur gymnasielärare i moderna språk har och hur de genomför sin kulturundervisning. Min undersökning baseras på kvalitativa intervjuer med sex verksamma gymnasielärare i moderna språk.

I resultatet av intervjuerna visar sig att kultur ofta står i bakgrunden och är mindre viktig än de fyra språkfärdigheterna. Utvecklingen av nationella faktakunskaper ses som det viktigaste undervisningsmålet och -innehållet. Kunskaper och färdigheter som direkt kan bidra till kommunikation ses som mindre viktiga. Kultur betraktas ofta som konfliktfritt. Val av undervisnings- och textspråk beror starkt på vilket steg eleverna läser.

Till följd av globalisering och internationalisering ska kulturbegreppet förknippas med mångfald och kultur ska idag förstås som ett uttryck av inneboende spänningar och motsägelser. Trots att faktakunskaper är viktiga för att bygga upp de sociokulturella kunskaper som de infödda förvärvat från sin barndom, ska kunskaper och färdigheter som gynnar kommunikation samt kritisk förmåga lyftas fram.

Ämnesplanen som styr lärares tolkningar om kultur ska problematisera kulturbegreppet och ge ett kulturbegrepp som bäst anpassas till dagens postmoderna samhälle.

nyckelord: kultur, nationalitet, mångfald, faktakunskaper, konflikt och motsägelse, kommunikation, meningsskapande

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	7
2 Syfte och frågeställning	8
3. Litteraturgenomgång	9
3.1 Begreppet kultur	9
3.2 Debattpunkter i förhållande till kultur i språkundervisning	9
3.2.1 Begreppet ”kultur” knutet till nationalitet eller till mångfald.....	9
3.2.2 Empiristisk kunskapssyn eller konstruktivistisk kunskapssyn	11
3.2.3 Kommunikation som mål i framtiden eller demokrati genom kommunikation i undervisningens här och nu	13
4 Metod	15
4.1 Val av metod.....	15
4.2 Val av datainsamlingsmetod.....	15
4.3 Urval	16
4.4 Genomförande och etiska överväganden.....	17
4.5 Bearbetning av insamlat material	18
4.6 Tillförlitlighet	19
5 Resultat	20
5.1 Ställningen för kulturdelen i språkundervisningen.....	20
5.2 Syftet med kulturdelen i språkundervisningen	21
5.3 Syftet med kulturdelen i ämnesplanen för moderna språk	22
5.4 Undervisningsmål i kulturdelen.....	23
5.5 Undervisningsinnehåll och -teman i kulturdelen.....	24
5.6 Kulturdelen i läroböcker	26
5.7 Andra läromaterial än läroböcker	27
5.8 Arbetsätt och -former i kulturdelen.....	27
5.9 Undervisningsspråk i kulturdelen.....	28
5.10 Textspråk i läroböcker och annat material i kulturdelen	29
5.11 Mångkulturalitet i klassrummet och kulturundervisning i ämnet moderna språk	30
6. Analys och diskussion.....	31
6.1. Lärarnas syn på syftet med kultur och syften som beskrivs i ämnesplanen	31
6.2 Undervisningsmålen i kulturdelen	32
6.3 Genomförandet i kulturdelen.....	34
6.3.1 Val av undervisningsinnehåll och -teman	34
6.3.2 Läromedel och -material.....	35
6.3.3 Arbetsätt och -former samt undervisnings- och textspråk	36
6.4 Sambandet mellan kulturundervisning och mångkulturalitet.....	37
6.5 Metoddiskussion.....	37
7. Slutsats.....	39
Referenser	41
Bilaga 1	43

1 Inledning

Språk och kultur hör nära samman. Enligt ämnesplanen för moderna språk har ämnet som syfte inte bara kunskaper i målspråket och tilltro till elevernas förmåga att använda språket i olika situationer och för skilda syften, utan också omvärldskunskaper. Med omvärldskunskaper menas kunskaper om livsvillkor, samhällsfrågor och kulturella företeelser i olika sammanhang och områden där språket används. I *Alla kommentarer till ämnet moderna språk* förklarar skolverket vidare att dessa kunskaper ska bidra till ”utvecklingen av förmågan att anpassa språket till olika situationer, syften och mottagare och ingår därför i den allsidiga kommunikativa förmågan”. Enligt ämnesplanen för moderna språk ska eleverna ges möjlighet att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga. Detta innebär att elever ska utveckla denna förmåga när de möter människor från målspråksländer. Med andra ord är ”interkulturell kommunikativ förmåga” huvudmålet för ämnet moderna språk.

Kunskaper i kultur ska bidra till interkulturell kommunikation, särskilt i dagens mångfaldiga samhälle samt globaliserade och internationaliserade värld. Mångkulturalitet, större rörlighet och samarbete över nations- och kulturgränser samt högre anspråk på solidaritet mellan världsmedborgare ökar antalet möten mellan olika kulturer, därmed krävs interkulturell förståelse och interkulturell kommunikativ kompetens av människor. Men när jag läser kulturdelen i mina läroböcker, blir jag tveksam på om dessa färdiga fakta om en nationell kultur kan nå detta mål. För det första handlar de faktakunskaperna om geografi, politik, fritid, sport, mat etc. som inte direkt kan lösa kommunikationsproblem mellan människor. För det andra förmedlar informationen om kultur i lärobokens kulturdelen endast fakta utan att ta hänsyn till elevers erfarenheter och reflektioner. För det tredje tas inte hänsyn till de komplexa faktorer som kultur består av. Sådana faktorer är t.ex. ålder, kön, social klass, generation, utbildning och regionalt ursprung.

Följaktligen är jag intresserad av att ta reda på vilken syn andra gymnasielärare i moderna språk har på kulturdelen i undervisningen och hur de behandlar kultur i sin undervisning.

2 Syfte och frågeställning

Syftet med mitt examensarbete är först och främst att belysa gymnasielärares tänkande och genomförande i kulturdelen av undervisning i moderna språk. För att konkretisera mitt syfte har jag formulerat följande frågeställningar inför mina intervjuer med lärare:

- Vilken syn har gymnasielärare på syftet med kulturdelen i ämnet moderna språk och de syften som beskrivs i läroplanen och ämnesplanen för moderna språk
- Vilka mål i ämnesplanen för moderna språk relaterar läraren till vid planeringen av kulturundervisning
- Hur ser språklärare på kulturdelen i praktiken, t.ex. val av undervisningsinnehåll och -teman, läromedel och -material, arbetssätt och -former samt undervisnings- och textspråk
- Vilka samband ser de mellan kulturundervisning och mångkulturalitet i klassrummet

3. Litteraturgenomgång

3.1 Begreppet kultur

Begreppet kultur är komplicerat och omfattande. Moran (2001:4) menar att ingen av teorierna om kultur från olika discipliner kan presentera en helhetsbild av kultur vilket liknar John Godfrey Saxes dikt ”de blinda männen och elefanten”. Ingen av de blinda männen kan ge en sann bild av elefanten. Var och en som berörde en del av elefanten berättar om sin kännedom om elefanten utifrån sitt perspektiv.

Kulturpraxis i språkundervisning styrs av vart man tycker att kulturundervisning ska syfta till och vilket kulturinnehåll man ser som viktigt. För att förstå hur man behandlade, behandlar och ska behandla kultur i språkundervisning, ska min teoridel utgå från olika debattpunkter som relaterar till kultur i språkundervisningen.

3.2 Debattpunkter i förhållande till kultur i språkundervisning

3.2.1 Begreppet ”kultur” knutet till nationalitet eller till mångfald

Föreställningen om ”kultur” i språkundervisning har vanligtvis varit förknippat med nationalitet. Således har att läsa om ett främmande språk inneburit att också läsa det främmande landets eller de främmande ländernas kulturer. Denna tradition kan gå tillbaka till latinundervisningen i sen medeltid. Man läste inte bara latinets formsystem utan också romarikets historia och geografi samt romarnas levnadssätt och vardagsförhållanden (Tornberg 2009:65).

Föreställningen om nationella identiteter och enhetskultur som är förknippat med nationalitet kan gå tillbaka till 1700-talet och 1800-talet då nationalstaterna växte fram (Tornberg 2000:282). Att utveckla nationella identiteter är även ett av de fundamentala syftena i alla nationella utbildningssystem, menar Byram (2008:5). Kedourie (1966:84) ger hård kritik till detta syfte och menar att detta utbildningssyfte snarare är ”to bend the will of the young to the will of the nation” (Byram 2008:21). Förutom nationellt politiska drivkrafter bakom skapandet av nationella identiteter hävdar Bauman (1999)

att rädslan för ambivalens och kaos i det moderna samhället också är en av drivkrafterna (Tornberg 2000:60).

B. Anderson (1992) drar slutsatsen från sin forskning att nationella kulturer inte är naturliga och enhetliga, utan att de är skapade (Gagnestam 2005:66-67). Nordin (2000) pekar på samhällets maktstruktur och menar att nationella kulturer är skapade av den härskande klassen för att tjäna bestämda syften från denna klassen (Gagnestam 2005:67). Christensen (1994) som har Bourdieus (1990) teori som bas varnar språklärare för att de inte ska presentera den härskande klassens kultur som undervisningssinnehall och att det istället är av vikt att erbjuda elever redskap för att samspela med människor som talar ett annat språk (Byram 1997:17-18; Gagnestam 2005:68).

Kulturer som är förknippade med främmande länder sågs under vissa historiska epoker även som ett hot mot den egna nationella identiteten (Byram 2009:5, Andersson 2000). L.M. Andersson (2000) framhäver att en nationell identitet hade skapas genom att jämföra med dem som är annorlunda. Tvärtom kan kultur som är förknippad med främmande länder bidra till internationell förståelse. Med tanke på historiska krig och konflikter på grund av okunnighet om andra främjar UNESCO (1974) utbildning för en internationell förståelse, samarbete och fred och undervisning om de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna.

Denna föreställning om att kulturer som är knutna till nationalitet, och till enhetskulturer kunde vara hållbar när kontakterna mellan människor från olika länder försvårades (Bauman 1999; Tornberg 2000:282; Tornberg 2009:69). Men vårt samhälle och världen har förändrats enormt. Vårt samhälle har blivit mångkulturellt, världen har blivit globaliserad och internationaliserad genom hög mobilitet mellan länder, informationsteknologin har gjort kommunikation mellan länder mycket lättare och snabbare. Ständiga kontakter mellan människor över språkliga och kulturella gränser leder till att upprätthållandet av nationella identiteter håller på att upplösas. Allt snabbare förändringar i vår tid har enligt Hargreaves (1998) lett till att kulturell tillhörighet och identitet har blivit mångfaldig och växlande vilket kan ge individen både en befrielse och en osäkerhet (Tornberg 2009:70).

Till följd av stora förändringar i vårt samhälle och i världen främjar läroplan Gy 11 att ett internationellt perspektiv ska genomsyra alla ämnen, för att elever ska kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och skapa internationell solidaritet. Att förstå andra förutsätter enligt läroplanen att elever har en trygg identitet genom förtrogenhet med Sveriges kultur och historia samt det svenska språket.

Förutom nationalitet har kulturen som människor bär med sig inflytande på många komplexa faktorer såsom ålder, etnicitet, kön, social klass, generation, utbildning, regionalt ursprung, familjehistoria etc. (Gagnestam 2005:14). Dessutom har kulturen som individer bär med sig också personlig karaktär, d.v.s. den skiljer sig från person till person, menar Risager (2006) (Tornberg 2009:67). Således ska ett kulturmöte mellan två individer förstås som ett möte mellan två individer som bär sin egen livshistoria, präglad av de ovannämnda komplexa faktorerna. Tornberg (2009:72) framhåller att det mångkulturella klassrummet inte ska ses som den mötesplats där olika etniska grupper möts vilket är ett vanligt sätt att se mångkulturalitet i klassrummet. Begreppet kultur som är förknippat med nationalitet eller etnicitet ska ifrågasättas. Istället ska begreppet kultur täcka mångfalden som omfattar ovannämnda komplexa faktorer.

3.2.2 Empiristisk kunskapssyn eller konstruktivistisk kunskapssyn

Det traditionella sättet att undervisa kultur är enligt Gagnestam (2005:7) att huvudsakligen behandla kultur som färdiga fakta om nationell kultur. Antagandet att betrakta kultur som färdigt paket utgår från den kvantitativt och reproduktivt dominerande empiristiska kunskapssyn som har sin grund i behavioristiska inlärningsteorier (Selghed 2006:22). Denna kunskapssyn utgår från att kunskap är en avbildning av verkligheten som existerar utanför människors subjektiva medvetande och därför kan observeras objektivt (Selghed 2006:22; Gagnestam 2005:34). Kunskapens kvantitativa aspekter står i inlärningens fokus. Kultur behandlas i undervisningen som studieobjekt utifrån denna kunskapssyn.

Tornberg (2000) kritiserar att beskrivningar om kultur i läroplaner utgår från produktperspektivet som ”företräds av en behavioristisk och en funktionalistisk definition” (Gagnestam 2005:43). Gagnestam (2005:45) hävdar också att det

traditionella sättet att undervisa kultur ofta har utgått från detta perspektiv, nämligen att man ser kultur som observerbara handlingar eller händelser och som den underliggande orsak eller regler som styr och förklarar observerbara händelser (Gagnestam 2005:44). Därför tillhör traditioner, seder, vanor, beteendemönster, underliggande funktioner för beteende och fakta om ett land detta produktperspektiv (Gagnestam 2005:45).

Tornberg argumenterar vidare att kultur i läroplanen ses som något kollektivt och konfliktfritt och att man kan lyfta fram det typiska för en viss kultur (Gagnestam 2005:16). Som den amerikanske lingvisten Lado (1957) menar kan man observera en kultur objektivt och jämföra de kulturtypiska beteendena mellan olika kulturer genom att hitta kriterier för de kulturtypiska beteendena. Detta kan bidra till att förebygga kulturkrockar i ett främmande land (Tornberg 2009:67; Gagnestam 2005:13).

Till följd av förskjutningen från industrisamhället till informations- eller kunskapssamhället sedan 1970-talet överströmmas samhället med information (Selghed 2006:14). Den empiristiska synen på kunskap blev skakad. Den empiristiska kunskapssynen ersattes av den konstruktivistiska och sociokulturella kunskapssynen som har Vygotskijs teorier som grund. Denna kunskapssyn ser kunskap som tolkningar av verkligheten (Selghed 2006:22; Gagnestam 2005:34). Kunskap skapas av människor genom sociala samspel. Därför finns det inga absoluta sanningar om verkligheten (Rasmussen, 1996; Gagnestam 2005:34). Kunskap måste alltid ses i sociala sammanhang och i olika kontext (Gagnestam 2005:34). Utifrån denna kunskapssyn kan kunskaper om kulturer inte stå utanför människors subjektiva medvetande och förmedlas som färdiga fakta. Kunskaper om kulturer ska skapas och omskapas av människor. Kultur ses som en process.

Bauman (1999) hävdar att begreppet ”kultur” inom sociologin idag förstås som ett uttryck för inneboende spänningar och motsägelser (Tornberg 2000:58). Till följd av globalisering och internationalisering pågår en ständig förändringsprocess inom och mellan kulturer. Varje lösning som ett samhälle hittar för att skapa ordning ur kaos är tillfällig (Tornberg 2000:60). Begreppet kultur betraktas inte som statiskt, förutsägbart eller konfliktfritt, utan som en ständigt pågående skapande och omskapande process i människors subjektiva medvetande.

Tornberg (2000:61) hävdar att föreställningen om ”kultur” som ett studieobjekt har överförs och vidareutvecklats i undervisningen av moderna språk samt även använts på kulturer som vi är en del av. För att få syn på denna kultur som vi är en del av föreslår Gagneham ett kulturanalytiskt sätt: Man ska först hålla avstånd till sin egen kultur och inte ta sin egen kultur för given. Sedan ska man se en annan kultur i ett större sammanhang och försöka förstå eller fråga efter orsaker varför man gör det man gör. Därefter reflekterar man över detta med sina kulturella erfarenheter (Gagneham 2005:43). Tornberg (2000:15) försöker koppla språkundervisning till demokrati. Hon menar att kultur som ses som en skapande och omskapande process utgör en förutsättning för ”kommunikation” (Tornberg 2000:58). Hon hävdar att språkklassrummet ska bli ”en möjlig demokratisk mötesplats för de många olika människor som vistas där” genom kommunikation (Tornberg 2000:15) (se 3.2.3).

3.2.3 Kommunikation som mål i framtiden eller demokrati genom kommunikation i undervisningens här och nu

Tornberg (2000) utgår från sin diskursiva analys av talet om begreppen ”kultur” och ”kommunikation” i kursplanerna och läromedlen ur ett historiskt perspektiv, nämligen från 1960-talet till 1990-talet och drar slutsatsen att det språkpedagogiska antagandet att språket måste utvecklas innan det kan användas har tagits för givet över tid. Enligt Tornberg (2000) kan detta antagande hindra klassrummets flerstämmighet och meningsskapande som kännetecknar demokrati genom kommunikation, för att detta antagande enligt Tornberg inte sätter det språkliga mediet i samband med den språkliga handlingen (Tornberg 2000:263-265). Den språkliga handlingen som Tornberg menar här är den varigenom nya meningar kan skapas flerstämmigt i klassrummets här och nu.

Detta antagande inom språkpedagogiken har lett till att undervisning i främmande språk huvudsakligt fokuserar på språkfärdighetsutveckling. ”Kommunikation” som undervisningsmål ses här som eventuella framtida möten med talare från målspråkslandet eller -länder. Språkundervisning syftar till att erbjuda elever språkövningar i hypotetiska situationer som möjligtvis liknar mötessituationer i målspråkslandet och -länder i framtiden, t.ex. att beställa mat på en restaurang (Tornberg 2000:265). I sådana situationer övar elever det som redan är bestämt,

nämligen vad de ska tala om och rent av vad de ska säga. Eleverna i språkundervisningen kan inte vara sig själva. Språkundervisningen som utgår från detta antagande är snarare ”en systematisk kontroll av elevernas språkliga beteende och av hur väl de lyckas reproducera ... ett redan givet innehåll” (Tornberg 2000:265).

Claire Kramersch (1996) hävdar att språkelever bör vara *speakers in their own rights*. Enligt Tornbergs tolkning ska elever ges möjlighet att tala med och förstå varandra trots att elevens kunskaper i det främmande språket är begränsade (Tornberg 2000:266).

Således är enligt Tornberg (2000) det språk som man använder i undervisningen och riktar till framtiden, inte det språk där nya meningar kan skapas flerstämmigt, i undervisningens här och nu. Följaktligen är den kommunikativa språkliga handlingen som riktar sig till framtiden inte den kommunikativa språkliga handlingen där man kan skapa nya meningar, i undervisningens här och nu. Språkundervisningen utifrån detta antagande kan inte främja demokrati där flerstämmighet lyfts fram (Tornberg 2000:265-266).

Tornberg (2000:267) varnar att inläring som inte är knuten till elevernas liv och verklighet utan till framtidsberedskap kan leda till en känsla av ointresse eller främlingskap hos eleverna. Således blir inläringen effektivare och eleverna aktivare om deras intresse och erfarenheter involveras i språkundervisningen. Tornberg anser att språkklassrummet som en möjlig demokratisk mötesplats ger enskilda elever möjligheter att skapa sina egna nya meningar i sin inläring genom samtal med andra.

4 Metod

4.1 Val av metod

Syftet med min undersökning är att belysa lärares tänkande och genomförande i förhållande till kulturdelen i språkundervisning. För att få ut fyllig information om och en helhetsförståelse för det fenomen som jag ville undersöka har jag valt att använda mig av kvalitativ metod (Larsen, 2009:23-24). Jag föredrar det tillvägagångssättet framför kvantitativ metod eftersom den information som man får från kvantitativ metod är så kortfattad och begränsad att den enligt min mening knappt kan kopplas samman med syftet med min undersökning.

4.2 Val av datainsamlingsmetod

Bland kvalitativa metoder har jag valt intervjuer för min undersökning som datainsamlingsmetod. Data som samlas in genom intervjuer kallas kvalitativ data för att dessa data visar ”något om kvalitativa (icke-siffermässiga) egenskaper hos undersökningspersonerna” (Larsen 2009:22). Jag har inte valt kvantitativ metod eftersom kvantitativ data sammanställs i sifferform, vilket gör det svårt att kartlägga lärares olika åsikter och undervisningspraktik.

Min kvalitativa intervju är i stor grad strukturerad, d.v.s. ett intervjuformulär med färdigformulerade frågor har utarbetas i förväg och ställts i samma ordningsföljd till alla mina informanter vid intervjun. Men informanten har getts mycket utrymme att själv formulera sina svar på frågorna. Vid behov har jag ställt följdfrågor med syftet att få kompletterande och fördjupande svar. Jag har använt detta intervjuformulär för att min intervju genomfördes inom en begränsad tid och jag inte ville tappa den viktiga information som är relevant för mina frågeställningar.

För att få ut information om lärarnas åsikter och erfarenheter inom detta område har jag utarbetat ett intervjuformulär bestående av tio frågor (se bilaga 1). Frågorna handlade om lärarnas bakgrund (fråga 1), syn på syftet med kulturdelen och styrdokumentens beskrivning om kultur (fråga 5), undervisningsplanering och -genomförande t.ex. målsättning, undervisningsinnehåll, arbetssätt och -form samt läromedel (fråga 6-9),

användning av språk (fråga 2-4) och syn på mångkulturalitet i samband med kulturundervisning (fråga 10). Vid frågeformuleringar har jag försökt att undvika ledande frågor som kan styra lärarnas svar åt ett visst håll. Samtidigt har jag formulerat dem i form av öppna frågor så att lärarna får stort utrymme att fritt berätta om sina åsikter och erfarenheter.

4. 3 Urval

Det är gymnasielärare i moderna språk som jag ville undersöka i mitt arbete. Eftersom jag inte syftar till att generalisera resultatet från min undersökning, har jag inte gjort ett urval slumpmässigt, utan har själv kontaktat de blivande intervjupersoner som jag antar har goda kunskaper och erfarenheter om det ämne som jag ville undersöka. För övrigt har jag avsiktligt valt bort gymnasielärare i engelska för att engelska som främmande språk ligger på mycket högre steg än andra moderna språk i gymnasieskolor. Vidare har jag också valt bort lärare i moderna språk i högstadiet för att elever i högstadiet befinner sig i en annan utvecklingsfas än elever i gymnasiet vilket jag ansåg kan påverka lärarnas planering och genomförande av undervisningen.

På grund av begränsad tid och resurser har jag hållit nere antalet intervjupersoner till sju språklärare. Men en av dem kunde inte slutligen delta i undersökningen på grund av brist på tid. Med undantag av detta bortfall består mina intervjupersoner av fem kvinnliga och en manlig gymnasielärare i moderna språk. De är mellan 30 och 55 år och verksamma i tre gymnasier i Malmö, Lund och Helsingborg. Denna ojämna könsfördelning visar sig vara vanlig när det gäller språklärare (Gagnestam 2005:25). Fyra av dem undervisar ett ämne i sin skola, nämligen danska, spanska eller franska; två av dem undervisar två ämnen – franska och spanska eller spanska och SAS.

Lärarnas bakgrund beträffande etnisk tillhörighet, studieländer, tidigare arbets- och utlandserfarenheter samt kontakt med andra kulturer är i stor omfattning varierad. Tre av dem som kommer från Sverige eller har växt upp och studerat i Sverige; tre som kommer från de länder där det målspråk som de undervisar talas har studerat i sina egna hemländer, däribland två vilka även har läst lärarutbildning i Sverige. Två lärare med utländsk bakgrund har till och med arbetat i ett annat land eller andra länder än sitt

hemland innan de kom till Sverige. Två lärare har ständig kulturkontakt genom ett bikulturellt äktenskap. Två lärare har jobbat i turist- eller flygbranschen innan de började sitt läraryrke. En lärare har jobbat i målspråksländer många gånger under sommarlov. Allmänt sett har lärarna rikliga erfarenheter av kulturmöten, åtminstone mellan svenska kulturer och kulturer i de områden där det målspråk eller de målspråk som de undervisar talas såvitt jag fick veta från intervjun.

4. 4 Genomförande och etiska överväganden

Inför intervjun har jag kontaktat sju gymnasielärare i moderna språk som jag antar har goda kunskaper och erfarenheter av det område som jag ville undersöka och informerat dem om syftet med intervjun enligt Vetenskapsrådets informationskrav. Därpå har jag upplyst dem om att intervjun är anonym och att jag inte ska avslöja deras identitet och arbetsplats i mitt arbete, vilket också står i Vetenskapsrådets konfidentialitetskrav. Efter att jag fick deras samtycke, avtalade vi tid och plats för respektive intervju. Trots att en lärare till slut inte kunde delta i intervjun, är bortfallet tämligen låg, vilket Larsen (2009) anser vara en av fördelarna med kvalitativa undersökningar.

Intervjuer kunde genomföras efter den sista stressfasen som gäller för alla gymnasielärare som måste sätta slutbetyg i slutet av ett läsår. Kort innan intervjun har jag skickat tio frågor till lärarna (se bilaga 1). Förutom grundfrågorna som står i mitt frågeformulär har jag, som sagt, vid behov ställt följdfrågor för att fördjupa svaren eller för att komplettera svar som jag inte tycker är klara.

Intervjuerna ägde rum på lärarnas respektive skolor med undantag av ett fall på grund av sommarlovet. Vid intervjuerna kunde vi samtala lugnt och ostört antingen i lärarnas arbetsrum eller i en undervisningssal. Jag har spelat in alla intervjuer med en diktafon dels för att det blir lättare för mig att koncentrera mig på vad lärarna säger och följa upp lärarnas tankar, dels för att svenska inte är mitt modersmål och att jag vid behov kan lyssna på intervjuerna upprepade gånger, när jag gör utskriften från inspelningen och dels för att jag kan granska hela intervjuprocessen igen och höra om jag har ställt någon ledande fråga eller kommenterat något svar som kunnat påverka informanterna (Dimenäs 2007:51).

Allmänt sett har alla informanter en positiv inställning till intervjun. Under intervjun har de gjort sitt bästa för att ge mig så mycket information om sina åsikter och erfarenheter som möjligt. Ibland hände det att lärarna efter avslutad intervju kom på flera saker som vi sedan kunde spela in.

4.5 Bearbetning av insamlat material

Det tillvägagångssätt som jag valt att använda för att analysera insamlade data kallas innehållsanalys, vilken syftar till ”att identifiera mönster, samband och gemensamma drag eller skillnader” (Larsen 2009:101).

Under intervjuerna spelade jag in samtalen med hjälp av en diktafon. Efter insamlingen av alla kvalitativa data från intervjuerna skrev jag ut de inspelade samtalen ordagrant till text. Den information från texterna som inte är relevant för frågeställningarna togs bort och den information som är relevant granskades och sorterades enligt intervjufrågorna. Under varje fråga skrevs upp vad varje informant har svarat. Därpå identifierades mönster och de identifierade mönstren utvärderades med koppling till de forskningar och teorier som förekommer i kapitel 3 av detta arbete.

Vid tolkningen av insamlade data är det viktigt att ta hänsyn till de möjliga felkällor som kan uppstå på grund av undersökningseffekter. I *Metod helt enkelt* nämner Larsen tre olika effekttyper, nämligen intervju-, fråge- och kontexteffekt (Larsen 2009:108-109). Enligt Larsen menas med intervju effekt ”att intervjuaren påverkat informanten genom sitt uppträdande eller sina yttre särdrag”, med frågeeffekt menas att de frågor som ställs är ledande och med kontexteffekt menas att de frågor som ställts tidigare påverkar svaret på frågan som följer efter dem.

Vid intervjuerna försökte jag reagera på informanternas svar på ett neutralt sätt. Jag försökte bortse från min förförståelse om detta område och se informanternas svar med ”nya ögon” (Dimenäs 2007:50).

4. 6 Tillförlitlighet

Som Larsen hävdar, är en nackdel med kvalitativa undersökningar att resultatet inte kan generaliseras (Larsen 2009:27). Jag är medveten om att de informanter som jag har valt ut inte är representativa för hela populationen, nämligen alla gymnasielärare i moderna språk. Således kan jag inte generalisera resultatet från min undersökning till alla. Men målet för min undersökning är huvudsakligen att uppnå möjliga kunskaper om lärares syn och praktik inom kulturdelen i språkundervisningen vilket jag tycker kan bidra till att ge mig inspiration till och förbättra min undervisningspraktik.

Men är min undersökning trovärdig? Man kan diskutera undersökningens tillförlitlighet utifrån två aspekter – grad av validitet och reliabilitet. Med validitet menas att insamlade data från undersökningen är relevanta för arbetets frågeställningar, d.v.s. rätta frågor med hänsyn till frågeställningen kan leda till hög grad av validitet (Larsen 2009:26). Med reliabilitet menas att insamlade data är pålitliga och preciserade, andra forskare kan alltså få exakt samma resultat vid repeteringen av samma undersökning om en undersökning har hög grad av reliabilitet (Larsen 2009:41-42). När det gäller validitet, kan kvalitativa undersökningar nå högre validitet än kvantitativa undersökningar på grund av stor flexibilitet under sitt genomförande. Men när det gäller reliabilitet, har kvalitativa undersökningar svårare att nå högre reliabilitet än kvantitativa undersökning (Larsen 2009:81).

Enligt ovannämnda definitioner av validitet och reliabilitet, kan jag säga att det finns en mycket högre grad av validitet än reliabilitet i min kvalitativa undersökning. Frågorna i mitt intervjuformulär kopplas samma med mina frågeställningar så att data som insamlades utifrån dessa frågor är relevanta för mina frågeställningar. På grund av stor flexibilitet vid intervjutillfällena kan missförstånd redas ut så att informationen från intervjuerna lätt kan revideras åt rätt håll (Larsen 2009:27). Men när det gäller reliabilitet, är det omöjligt och jag ser ingen mening med att andra forskare ska få exakt samma resultat som det jag fått när de genomför samma undersökning.

Trots att Larsen vidare definierar reliabilitet som noggrann behandling av informationen förutom den ovannämnda, d.v.s. man håller ordning på insamlade data, kan reliabiliteten enligt honom också bli låg när man tolkar data (Larsen 2009:81).

5 Resultat

Syftet med mitt arbete är att belysa gymnasielärares tänkande och genomförande i förhållande till kulturdelen i språkundervisningen. I detta avsnitt kommer jag att redovisa mitt intervjuresultat. 5.1, 5.2 och 5.3 handlar om lärarnas åsikter och tänkande om kulturdelen i språkundervisningen, syftet med kulturdelen och syftet med kulturdelen i ämnesplanen för moderna språk. 5.4 till 5.11 handlar mestadels om lärarnas kulturbehandling i språkundervisningen, nämligen varför, vad och hur de undervisar samt hur de hanterar en mångkulturell klass i förhållande till kulturdelen.

5.1 Ställningen för kulturdelen i språkundervisningen

Enligt Michael Byram (1991) har ett språks grammatik länge varit den viktigaste delen i språkundervisningen och resten har enbart stått i bakgrund (Gagnestam, 2005:11). I mina intervjuer kan man se olika inställningar till ställningen av kulturdelen i språkundervisning trots att detta inte finns med i mina intervjufrågor.

Två intervjuade lärare menar att kulturdelen inte har stått i fokus i deras undervisning eller i diskussionen mellan lärarna, utan målspråkets glosor och grammatik. Men en av dem betonar även att kulturrelaterade material, såsom filmer, musik och texter används huvudsakligen med syftet att utveckla språkfärdigheter.

Intervjuperson 2:

Jag har inte funderat så mycket på detta ska jag säga. Man är så inne i glosor och grammatik och liksom själva språket för att de är ju nybörjare som inte kan så mycket. Kanske är det lättare på högre nivåer när man kan ta in mer autentiska texter.

Intervjuperson 3:

Man pratar inte så mycket om kultur mellan lärare. Det handlar mest om att bjuda eleverna på en bit, men sen jobbar man inte så mycket med det. Det blir mycket språk, språk, du vet grammatik.

När jag frågar en lärare om kulturdelen i läroböckerna som hon använder, svarar hon att kulturdelen enbart är en liten del, då de fyra andra språkfärdigheter tar upp mest utrymme i böckerna.

Intervjuperson 5:

Ja, det finns. Kultur är väldigt stort, men jag tror inte det finns så mycket utrymme för det i läroböckerna. Vi har fyra delar vi ska täcka. Kulturdelen är bara liten del.

En intervjuad lärare hävdar att språkundervisning också innebär kulturundervisning för att språk är kultur. När man lär sig tilltala folk på målspråk, lär man sig samtidigt det kulturspeciella sättet att tilltala folk.

Intervjuperson 4:

Hur du uttrycker dig i en viss situation, det är också kultur. Det kanske jag då talar mer om. Till exempel hur skulle du säga till en person, man säger Ni... Det är kultur på sitt sätt.

5.2 Syftet med kulturdelen i språkundervisningen

När jag frågar intervjupersonerna om syftet med kulturdelen i språkundervisningen, svarar fem av sex intervjuade lärare direkt att det är givet att kultur och språk hänger nära ihop.

Intervjuperson 4:

Kulturen är en viktig del av språket. Så är det bara.

Därefter försöker de förklara varför det är så viktigt att ha kulturdelen i språkundervisning. Kulturdelen kan syfta till att eleverna kan lära känna ett annat folk, ett annat land och ett främmande språk. Dessutom kan kulturdelen syfta till att eleverna kan lyckas med kommunikation mellan olika kulturer. En intervjuad lärare anser till och med att kulturdelen kan syfta till att eleverna lär sig respektera och tolerera andra som är annorlunda, vilket också är beskrivet i läroplanens värdegrund.

Intervjuperson 5:

När jag förstår varför du har ett visst beteende, då har jag hög tolerans för dig. Vi behöver inte vara likadana. Människor är annorlunda. Det är det som kan berika våra liv.

5.3 Syftet med kulturdelen i ämnesplanen för moderna språk

Förutom kunskaper i målspråket och tilltro till elevernas förmåga att använda språket i olika situationer och för skilda syften, ska ämnet moderna språk enligt ämnesplanen syfta till att eleverna utvecklar omvärldskunskaper. Beträffande kulturdelen skildrar ämnesplanen för moderna språk vidare i texten vad som menas med omvärldskunskaper. Med omvärldskunskaper menas kunskaper om livsvillkor, samhällsfrågor och kulturella företeelser i olika sammanhang och områden där språket används. I *Alla kommentarer till ämnet moderna språk* förklarar skolverket vidare att dessa kunskaper ”bidrar till utvecklingen av förmågan att anpassa språket till olika situationer, syften och mottagare och ingår därför i den allsidiga kommunikativa förmågan”. I början av texten om *Ämnets syfte* delar ämnesplanen för moderna språk upp syften i utvecklingen av kunskaper i målspråk och i utvecklingen av omvärldskunskaper, men därpå sätter den de två kunskaper i förbindelse i *Alla kommentarer till ämnet moderna språk*.

I ämnesplanens inledande text ges svar på frågan varför elever ska lära sig främmande språk. Förutom att få nya perspektiv på omvärlden och förståelse för olika sätt att leva, ska kunskaper i främmande språk även ge eleverna möjligheter att delta i dagens mångfaldiga samhälle samt den internationaliserade och globaliserade världen. Alla ovannämnda förmågor kan enbart nås genom både språkförmågor och kulturell kompetens.

När jag frågar intervjupersonerna om de håller sig till syftet med kulturdelen i ämnesplanen för moderna språk, håller nästan alla sig till syftet som skrivs i ämnesplanen och kommentarer. En intervjuad lärare hävdar att den nya ämnesplanen lägger större tyngd vid kulturdelen och ställer krav på eleverna att kunna dra paralleller till egna erfarenheter och kunskaper. Han menar vidare att ämnesplanen även ger lärare ett utrymme till att tolka och välja vad man vill undervisa.

Intervjuperson 4:

Det har ju med den nya kursplanen att göra. Den lägger större tyngd vid att man ska få med det.

Intervjuperson 4:

Det står i styrdokument, eleverna ska ha, beroende på steg, viss kännedom om kulturella förhållanden och levnadssätt, just kunna dra enkla slutsatser eller paralleller till egna erfarenheter.

Intervjuperson 4:

De säger inte du måste prata så mycket om mat och kultur, du måste prata så mycket om konst och musik, vilket ger ett utrymme för att man själv faktiskt kan tolka och ta in i princip vad man vill.

En annan intervjuad lärare håller delvis med kommentarerna till ämnesplanen, men hävdar att omvärldskunskaper inte bara syftar till språkanpassning till olika situationer, syften och mottagare. Hon tycker att syftet med utvecklingen av omvärldskunskaper ska vara mer omfattande än detta. Men hon fortsätter inte att förklara vad det är. Dessutom tycker hon att det är svårt för elever att utveckla en förmåga att anpassa språket efter olika syften, mottagare och situationer, därför att man inte kan erbjuda elever autentiska situationer från målspråkslandet i undervisningen.

Intervjuperson 3:

Vi pratar bara spanska när vi är i klassrummet. Själva situationen är väldigt artificiell på något sätt. Det är väldigt svårt att skapa en situation som skulle kunna vara i Spanien. Det är inte autentiskt.

5.4 Undervisningsmål i kulturdelen

När jag frågar de intervjuade lärarna om vilka mål i läroplanen och ämnesplanen för moderna språk de relaterar till vid planeringen av kulturdelen, berättar enbart en intervjuad lärare att hon inte alls planerar kulturdelen i sin undervisning för att hon samtidigt har heltidsstudium. Hon följer enbart kulturdelen utifrån läroboken.

De kulturellerade målen som anges av intervjuade lärare är att ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- Kunskaper om målspråkslandets eller -ländernas allmänbildning, kultur och historia.
- Kunskaper om hur man gör rätt i olika sociala sammanhang och kontexter i målspråkslandet eller -länderna, och att eleverna samtidigt ska kunna jämföra olikheter och likheter mellan den egna kulturen och målspråkslandets eller -ländernas kulturer.

- Förståelse av människorna och deras livsförutsättningar i målspråkslandet eller -länderna.
- Förståelse av olikheter och likheter mellan det svenska språket och målspråket som utgår från kulturella skillnader, t.ex. olika sätt att tilltala varandra, artigheter etc.
- Förmåga att lätt anpassa sig till vardags-, studie- och arbetsliv i målspråkslandet eller -länderna samt förmåga att effektivt göra affärer med människor från målspråkslandet eller -länderna i Sverige.
- Sociala förmågor.
- Kritisk förmåga och förmåga att diskutera.

Intervjuperson 3:

När jag tänker på kompetens i moderna språk 1, tycker jag att elever ska utveckla kritisk förmåga, diskutera... Till exempel historia, där kan man få eleverna att försöka tänka kritiskt. Man skulle kunna hjälpa dem att undersöka, använda olika material, olika källor, undersöka lite grann.

Några intervjuade lärare sätter inte bara kulturellerade mål när de undervisar om kultur, utan också språkfärdighetsmål. De använder kulturellerat läromaterial för att utveckla olika strategier och de fyra språkfärdigheter – tala, lyssna, läsa och skriva. Enligt mina intervjuer kan detta undervisningssätt redan börja på lägre steg om målspråket mer liknar svenska.

5.5 Undervisningsinnehåll och -teman i kulturdelen

I *Gymnasieskola 2011* beskrivs relationen mellan mål och centralt innehåll som följande: ”Det centrala innehållet motiveras av målen.” Innehållet kan bidra till att eleverna utvecklas mot målen. Som Intervjuperson 4 framhåller, ger ämnesplanen lärare utrymme att tolka och välja vad man vill undervisa. I 5.5 ska jag redogöra för hur de olika intervjuade lärarna tänker lika och olika om kulturinnehållet i språkundervisningen.

Nästan alla intervjuade lärare framhåller att eleverna ska få allmänbildning om målspråkslandets eller -ländernas historia, geografi, kända personer både i nutid och dåtid, aktuella händelser inom politik, samhälle, kultur, nöje, musik, sport etc.

Allmänbildning är särskilt viktig på lägre steg, betonar några intervjuade lärare. Som kulturinnehåll har många intervjuade lärare också nämnt mat, vardagsliv, högtider, traditioner och vanor. Många betonar vidare att det är viktigt att ta hänsyn till ungdomars intresse vid innehålls- och temaval. Elever ska också kunna jämföra kulturella företeelser i målspråkslandet och -länderna med sina egna kulturella erfarenheter.

Intervjuperson 5:

Men ändå det allmänna först, du vet, allmän kunskap. För att ofta har de inte ens det i det språk de läser. Man ger lite allmän kunskap, tycker jag, t.ex. huvudstaden i Frankrike eller fransktalande länder. Lite sevärdheter, lite kända människor. Man börjar där, sen kan man gå djupare, till exempel berätta om skolsystemet.

Flera intervjuade lärare anser att kulturinnehåll och -teman måste kunna gynna kommunikation mellan olika kulturer, t.ex. sätt att tilltala, hälsningar, artigheter etc.

Så här olika tänker de intervjuade lärarna om kulturinnehållet.

En intervjuad lärare lägger tonvikt på barnsagor. En annan hävdar att kulturinnehåll och -teman ska kunna hjälpa eleverna att förbereda sig för utlandsliv, t.ex. kunskap om arbetstillstånd, jobbansökningar etc. En intervjuad lärare framhåller att kulturinnehåll och -teman ska kunna visa eleverna hur människor i målspråkslandet och -länderna beter sig på ett korrekt sätt samt vilka normer som de har för rätt och fel beteende. I intervjuerna berättar lärare med utländsk bakgrund ofta om att deras beteenden ibland har orsakat kulturkrockar i klassrummet för att de ibland beter sig annorlunda än svenska lärare. En intervjuad lärare anser att estetisk kultur såsom konst och litteratur ska tas in i kulturundervisningen. En intervjuad lärare som sätter kritisk förmåga som mål anser att kulturinnehåll och -teman inte ska vara informativa, utan måste kunna lyfta fram konflikter.

Intervjuperson 1:

Man måste veta vad man kan säga fel eller kan göra fel i ett land. Hur ska man hälsa på människor?

Intervjuperson 3:

Det är bäst om du har en text som på något sätt lyfter upp konflikter.

När de intervjuade lärarna berättar om kulturer, förknippar de ofta dem med nationalitet. Bara en intervjuad lärare skiljer mellan by- och stadskulturer när hon visar en film. En intervjuad lärare visar sina tvivel om nationella enhetskulturer.

5.6 Kulturdelen i läroböcker

När jag ställer frågan om läroböckerna som de använder kan erbjuda sådant kulturinnehåll och sådana kulturteman som de anser som viktiga, svarar tre intervjuade lärare jakande och tre andra nekande.

Lärarna tycker att läroböckerna är bra för att:

- Kulturdelen är inbakad i texterna.
- Läroböckerna innehåller kulturavsnitt om kända personer, t.ex. kändisar, artister, författare och konstnärer.
- Läroböckerna fokuserar inte bara på Frankrike eller Spanien, utan omfattar många målspråkstalande länder.
- Läroböckerna innehåller aktuella saker och förmedlar också anpassande beteende.

Intervjufråga:

Finns det spanska texter om kulturdelen i steg 1-läroboken?

Intervjuperson 2:

Det finns inte mycket, lite grann, kanske tas det upp, men inte som särskilda avsnitt, mer inbakade i texterna när man pratar om till exempel orden frukost, middag. Då kommer det in. Jaha, det är olika tider, helt olika mattider. Man äter senare i Spanien.

Lärarna tycker att läroböckerna är mindre bra för att:

- Kulturinnehållet i läroböckerna lägger för mycket fokus på politik.
- Kulturteman utgår inte ifrån ungdomars intressen.
- Kulturteman är ointressanta, t.ex. geografi och kungafamiljen.
- Kulturinnehållet består bara av fakta som inte kan utveckla elevernas kritiska tänkande.

Intervjuperson 3:

Kulturdelen i den lärobok som jag använder kan inte utveckla elevernas kritiska tänkande. Det är informativt. Det är faktauppställning.

5.7 Andra läromaterial än läroböcker

Bara en av de intervjuade lärarna undervisar kulturdelen enbart utifrån sin lärobok, och detta på grund av brist på tid. Fem intervjuade lärare använder även andra läromaterial än läroböcker. Ofta söker de efter aktuellt material från internet. Materialet från internet kan vara TV-program, filmsnuttar, konstbilder, bilder om städer och länder, intervjuer med kända personer, sånger som innehåller information om landet och kulturen, pedagogiska språkprogram etc. Många söker också efter artiklar på svenska och målspråkiga tidningar, t.ex. en krönika i Sydsvenskan om Spanien. Läromaterial som också nämns av de intervjuade lärarna är filmer. En intervjuad lärare framhåller i sitt samtal att hon försöker hinna med en film per termin.

5.8 Arbetssätt och -former i kulturdelen

I allmänhet integrerar de intervjuade lärarna kulturdelen i utvecklingen av de fyra språkfärdigheterna – tala, höra, läsa och skriva. Ibland kräver lärarna att eleverna ska kunna använda IT-teknik för att göra sin uppgift. De väljer kulturellerade teman och/eller använder kulturellerade texter, filmer, filmsnuttar, bilder och sånger i sin undervisning. Ju högre steg elever läser, desto mer målspråksförmågor använder de. På lägre steg i franska och spanska, men inte danska, använder de intervjuade lärarna mer svenskt läromaterial. Eleverna får förutom kunskap i kulturen också kunskap i kulturellerade glosor på lägre steg.

Om kulturellerat material är skriftligt, t.ex. texter, så jobbar lärarna i den språkliga delen mer med glosor, grammatik, översättning och svar på frågor. Därefter analyserar de texterna och diskuterar utifrån texterna den kulturella företeelsen. Två intervjuade lärare framhåller att anpassande beteendemönster ska lyftas fram i diskussionen.

Intervjuperson 1:

Ibland diskuterar vi kulturdelen och behandlar texter, till exempel diskuterar vi hur man gör i Spanien, vad skillnaden i anpassande beteende är jämfört med Sverige.

Om kulturellerat material är muntligt, t.ex. sånger, filmer, intervjuer med kända personer etc., så står hörförståelse i fokus. Vid sånger jobbar lärare mer med uttal, glosor och lucktexter. Vid filmer jobbar lärarna i den språkliga delen mer med glosor,

svar på frågor, och med hur man kan kommentera filmer. På kulturdelen utvecklar eleverna kunskap om regissörer och filmstilar. Dessutom utvecklar eleverna genom diskussionen kunskap i kulturella företeelser, t.ex. kulturrelaterade beteenden i ett viss socialt sammanhang, olika kulturella företeelser i byar och städer inom landet etc.

Intervjuperson 2:

Man får se restaurangkulturen. Det finns mycket kultur både i kläder, mat och vidskepligheten bland människorna ute i byn jämfört med i staden. Så där ser vi många kulturer, många kulturskillnader och kulturuttryck i den filmen.

Om kulturrelaterat material är bilder, t.ex. konstbilder, städer, kända personer, bilder från läroböcker, då planerar lärarna ofta att eleverna ska utveckla sin talfärdighet. Förutom talfärdigheten utvecklar eleverna också kunskap om konstnärer, kända personer och platser.

Intervjuperson 6:

Sen har jag en uppgift. Den handlar egentligen om att beskriva och lära sig skriva och berätta. Där tar jag konst, alltså bilder från danska kända konstnärer och eleverna får berätta om bilderna så lär de sig. Jag berättar om bakgrunden vad det är för bild, vad det är för konstnär. Så blir det både och, kan man säga.

Ibland väljer lärarna teman om städer, länder eller kända personer. Eleverna ska redovisa ett av dem i tal eller skrift.

Intervjuperson 5:

Vi pratar om EU, då tar vi alla franskspråkiga länder och eleverna väljer ett av de länderna och går och gör lite forskning och research på det och sen presenterar de för klassen. Så alla har fått en bred kunskap, hur mycket de får vet jag inte. Men i alla fall känner de igen det när de ser och hör det nästa gång.

5.9 Undervisningsspråk i kulturdelen

Vilket undervisningsspråk som används i kulturdelen hänger enligt mina intervjuer mycket ihop med elevernas målspråksnivå och likheterna mellan målspråket och svenska. Ju lägre steg det är, desto mer svenska använder lärarna som undervisningsspråk; Ju mer liknande de två språken är, desto tidigare börjar lärarna använda målspråket som undervisningsspråk. Vid användningen av målspråket som undervisningsspråk tar många intervjuade lärare hänsyn till om deras elever kan hänga med i undervisningen. Som en intervjuad lärare säger, vill hon inte skrämma sina elever.

Enligt intervjuade lärare har användningen av målspråket som undervisningsspråk några begränsningar. Förutom elevernas målspråksnivå och skillnaderna mellan målspråket och svenska kan följande omständigheter hindra denna användning.

- När läraren ska göra svårare grammatikgenomgångar
- När läraren ska förklara komplicerade kulturella företeelser och eleverna inte har tillräckligt ordförråd
- När läraren har ont om tid

Intervjuperson 2:

De hinner inte riktigt med när det blir lite svårare grammatik-genomgångar ... Det blir mer och mer svenska. Men framför allt när det är komplicerade genomgångar eller när man ska förklara någonting om något lands styrelseskick och något speciellt om de inte har stort ordförråd på spanska. Och det beror lite på hur mycket tid man har. Vi måste vara effektiva och hinna. Om jag känner mig lite pressad så blir det ofta svenska för att det går fortare.

5.10 Textspråk i läroböcker och annat material i kulturdelen

Användningen av målspråk i texterna visar en liknande tendens som användningen av målspråk som undervisningsspråk, nämligen ju lägre steg det är, desto mer svenska använder texterna. Men i allmänhet börjar man enligt mina intervjuer använda målspråket i texterna tidigare än målspråket som undervisningsspråk. Kulturdelen i läroböcker kan vara inbakad i texterna i kapitel, såsom mattider och vanliga vanor; kulturdelen i läroböcker kan också läggas bak i kapitlet eller i läroböckerna.

En intervjuad lärare menar att det är svårt att själv hitta texter på lätt spanska i Sverige för lägre steg om man bortser från texterna i läroböckerna. En annan intervjuad lärare ser kulturdelen i läroboken som extra material för elever som vill fördjupa sig, men ofta saknas tid till kunskapsfördjupning under lektionerna.

Intervjuperson 2:

Det är svårt att hitta lätta texter i Sverige. Man kan inte utgå från tidningstexter. Det är svårt att hitta på internet. Det är så låg nivå på steg 1. Det går inte.

Intervjuperson 4:

Men då är det ofta texter som man kan lägga längst bak i läroboken, texter för eget intresse. Ibland kan det vara att fördjupa sig. Ibland blir det inte tid, tyvärr det är ofta så, kanske ger jag lite för lite tid till det också.

5.11 Mångkulturalitet i klassrummet och kulturundervisning i ämnet moderna språk

Enligt mina intervjuer kan mångkulturalitet bidra till och berika kulturundervisningen. Elever med utländsk bakgrund kan ta in sina erfarenheter och kunskaper så att man får in andra perspektiv på målspråksländer samt utvecklar förståelse och tolerans för andra.

Men två intervjuade lärare framhåller att lärare måste hantera mångkulturalitet på ett försiktigt sätt. Ungdomar på gymnasieskolor är i en känslig ålder och elevers inställningar till de kulturer som de tillhör och lever i måste tas hänsyn till.

Intervjuperson 2:

Det kan vara känsligt för att olika elever har väldigt olika inställningar till sina två kulturer. De är i en känslig ålder. Ibland vill man bara smälta in och passa in och vara som alla andra och då vill man tona ner att man har en annan kultur.

En intervjuad lärare påpekar att lärare måste lägga upp undervisningen på ett annat sätt om elever med utländsk bakgrund har svårighet med svenska språket.

Intervjuperson 4:

Tittar man på en rent språklig grej så får du undervisa på ett annat sätt, tror jag... Så kan du inte dra vissa paralleller ... Då får man också lägga upp undervisningen efter det och hitta nya ingångsvinklar. Du kan inte heller gå lika snabbt fram.

6. Analys och diskussion

För att få en helhetsbild av lärarnas syn på och genomförande av kulturdelen, har jag utformat breda frågeställningar som egentligen skulle kunna delas upp i flera uppsatser. Enligt mina intervjuer kan kultur ibland ingå i språkundervisningen och ibland ligga utanför själva språkundervisningen när kultur genomförs i undervisningen. Kulturdelen står enligt mina intervjuer fortfarande i bakgrunden och betraktas som mindre viktig än de fyra språkfärdigheterna, nämligen tala, lyssna, läsa och skriva. Men ibland ser intervjuade lärare också starka samband mellan kultur och språk, ofta inom den sociolingvistiska ramen, t.ex. skillnaden mellan ordform och ordsinnebörd t.ex. svenskans *vän* och tyskans *Freund* eller olika sätt att tilltala varandra. Här ska jag redovisa min analys av lärarnas svar utifrån mina konkreta frågeställningar. Till slut ska jag redovisa metoden som jag använt mig av.

6.1. Lärarnas syn på syftet med kultur och syften som beskrivs i ämnesplanen

Fråga1: Vilken syn har gymnasielärare på syftet med kulturdelen i ämnet moderna språk och de syften som beskrivs i ämnesplanen för moderna språk?

När jag frågade efter synen på syftet med kulturdelen i ämnet moderna språk, svarade fem av sex lärare först att kultur givetvis hänger ihop med språk, såsom en intervjuad lärare sade: ”så är det bara”. Ofta förknippar de intervjuade lärarna begreppet kultur med nationalitet. Kulturen som individer bär med sig består av många komplexa faktorer (se 3.2.1). Som ett undantag står en intervjuad lärare som använt film för att visa skillnaden mellan by- och stadskultur i Spanien. En intervjuad lärare uttrycker rent av tvivel om existensen av nationella enhetskulturer.

Men under samtalet börjar lärarna fundera mer över syftet med kulturdelen. Här ska jag jämföra lärarnas åsikter om kultursyftet med deras syn på syften i ämnesplanen för moderna språk för att se vilka skillnader det finns mellan lärarnas syn på kultursyftet och ämnesplanens kultursyfte.

Nästan alla håller med om de syften som står i ämnesplanen för moderna språk Gy 11 och *Alla kommentarer till ämnet moderna språk* (se 5.3). När jag jämför syftena i de

ovannämnda dokumenten med lärarnas egen syn på syftet med kulturdelen, såsom kunskaper om målspråksländer, deras folk och språk samt förmåga att kommunicera med människor från andra kulturer, överensstämmer lärarnas åsikter om kultursyftet nästan alltid med syften i ämnesplanen och *Alla kommentarer till ämnet moderna språk* förutom tolerans och respekt för andra som egentligen är beskrivet i läroplanens värdegrund. I *Kursplan moderna språk 2000* står under rubriken *Mål att sträva mot* att eleven skall ”utveckla fördjupad förståelse och tolerans för andra människor och kulturer”. Men detta mål försvinner i den nya ämnesplanen 2011.

Språkundervisningens moraliska dimensioner har enligt Tornberg (2009) försvagas. Den politiska dimensionen att utveckla demokrati genom kommunikation i språkundervisning (se 3.2.3) har ännu inte nämnts i ämnesplanen. Men alltmer detaljerade beskrivningar om språkkompetenser står i fokus sedan Europarådet publicerade Europeiska referensramen för språk 2001. Detta syns tydligt i ämnesplanen för moderna språk 2011.

I ämnesplanen har språkundervisningens kommunikativa dimension påtagligt förstärkts. I ämnesplanens inledning ges motiveringar till att ämnet moderna språk finns i skolan. Några av anledningarna är att ämnet moderna språk kan öka elevernas möjligheter ”att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang och att delta i ett globaliserat studie- och arbetsliv” samt att öka ”möjligheter till kontakter ...”. Den kommunikativa förmåga som ämnet moderna språk syftar till att utveckla är enligt min mening inriktad på framtidsmöten med infödda talare i målspråkslandet eller -länderna.

6.2 Undervisningsmålen i kulturdelen

Fråga 2: Vilka mål i läroplanen och ämnesplanen för moderna språk relaterar läraren till vid planeringen av kulturundervisning?

Lärarnas egen syn på kultursyftet och deras uppfattning om kultursyftet i ämnesplanen har enligt mina intervjuer stort inflytande på utformningen av undervisningsmålen, som i stort sett direkt kan påverka undervisningen. Men tolerans och respekt för andra, som är beskrivet i läroplanens värdegrund, och nämndes av en intervjuad lärare som ett av

syftena med kulturdelen sätts inte av den läraren som undervisningsmål. De undervisningsmål i kulturdelen som intervjuade lärare anger utgår ofta inte från läroplanen, utan från ämnesplanen för moderna språk eller/och lärarnas tolkningar av ämnesplanen. En intervjuad lärare hävdar att den nya ämnesplanen ger läraren utrymme att tolka och välja vad man vill undervisa trots att ämnesplanen lägger större tyngd på kulturdelen.

Nästan alla intervjuade lärare anser att det viktigaste undervisningsmålet i kulturdelen är att elever utvecklar allmänbildande kunskaper om målspråkslandet eller -länderna, såsom kunskaper om historia, geografi, traditioner, högtider, vanor, mat, vardagsliv, kända personer, aktuella händelser i olika kulturella, sociala och politiska områden etc.

Förutom ovannämnda faktakunskaper nämns också sociala konventioner som gäller för målspråkslandet och -länderna som undervisningsmål. Hit hör hur man beter sig och gör rätt i olika sociala kontexter. Förmåga att jämföra olikheter och likheter både mellan kulturer och mellan språk ses av intervjuade lärare som undervisningsmål. Denna förmåga att jämföra kulturella företeelser med egna erfarenheter och kunskaper tillhör även ett av bedömningskriterierna. Bara en intervjuad lärare anser att estetisk kultur såsom konst och litteratur ska ingå i kulturdelen.

Några intervjuade lärare anser att eleverna ska utveckla förmågan att lätt anpassa sig till vardags- studie- och arbetsliv i målspråkslandet eller -länderna. Men deras undervisningspraktik utgår inte från ett psykologiskt perspektiv, utan ger elever praktiska informationer om jobbsökning, arbetstillstånd etc. Som undervisningsmål nämns dessutom social kompetens, kritisk förmåga och förmåga att diskutera.

I kort är nationella faktakunskaper om kulturer och förmåga att göra jämförelse mellan kulturer de dominerande undervisningsmålen. Dessa undervisningsmål kan motivera vilka undervisningsinnehåll lärare väljer. De andra undervisningsmålen såsom social kompetens, kritisk förmåga och förmåga att diskutera kan också motivera vilka undervisningsinnehåll lärare väljer men även vilka arbetssätt och -former som används i undervisningen. Dessutom integrerar de intervjuade lärarna språkfärdighetsmål och utvecklingen av strategier i kulturdelen. Ju högre steg elever läser eller ju mer lika svenska och målspråk är, desto högre kunskapskrav i målspråk ställer lärarna.

6.3 Genomförandet i kulturdelen

Fråga 3: Hur ser språklärare på kulturdelen i praktiken, t.ex. val av undervisningsinnehåll och -teman, läromedel och -material, arbetssätt och -former samt undervisnings- och textspråk?

6.3.1 Val av undervisningsinnehåll och -teman

Det dominerande målet i kulturdelen är att elever utvecklar faktakunskaper (se 6.2.). Faktakunskaper är särskilt viktiga för elever som lär sig ett främmande språk för att kunna kommunicera i tal och skrift på detta språk (GERS 2007:11 & 100). Den som lär sig ett främmande språk saknar de referensramar och de gemensamma kunskaper som den infödde talaren har utvecklat och förvärvat. Således är det viktigt för språkinlärarna att bygga upp den referensramen.

Kunskaper om sociala konventioner t.ex. hur man betar sig och gör rätt i olika sociala kontexter som enligt min mening har direkt samband med kommunikativa situationer i målspråkslandet och -länderna ses som mindre viktiga än faktakunskaper.

Det traditionella sättet att koppla kultur till nationalitet är ofta det vanliga sättet enligt mina intervjuer. Kulturbegreppet har inte problematiserats och kultur presenteras ofta konfliktfritt. Den kultur som individer bär med sig är mångfaldig och har såväl grupp- som individuell karaktär (se 3.2.1.). Maktstruktur i ett samhälle kan styra hur kulturen presteras (se 3.2.1.). Därför är det viktigt att lärarna reflekterar över kulturinnehållet som de väljer, vems kultur som presenteras i undervisningen. Kultur är inte konfliktfri. Den intervjuade läraren som nämner kritisk förmåga som undervisningsmål hävdar att konflikter ingå i undervisningsinnehållet.

Jag anser att faktakunskaper om kultur är viktiga för att elever skall kunna lära sig de referensramar som de infödda lär sig från sin barndom. Men kunskaper och färdigheter som kan gynna verbal och icke-verbal kommunikation ska också främjas i undervisningen antingen kommunikationen är inriktad på framtiden eller på

undervisningens här och nu. I jämförelse med undervisningen i svenska har undervisningen i moderna språk sina begränsningar, såväl i kunskaperna i målspråket som i de sociokulturella kunskaperna, vilka de infödda förvärvat som barn i sina hemländer. Således anser jag att undervisning i moderna språk har vissa svårigheter att genomföra demokratiska processer där elever kan skapa och omskapa nya meningar i undervisningens här och nu. Detta ska jag redogöra för i 6.3.3.

6.3.2 Läromedel och -material

De intervjuade lärarnas inställning till kulturdelen i läromedel är såväl positiv som negativ. Som positiva punkter nämns kultur som en inbakad del i texterna, kultur som inte bara har Frankrike eller Spanien i fokus, utan också andra fransk- eller spansktalande länder, fakta om kända personer, aktuella kulturer samt kunskaper om anpassat beteende. Som negativa punkter nämns för mycket politik, ointressanta teman eller teman som inte är riktade till ungdomars intresse och faktakunskaper som inte kan utveckla elevers kritiska förmåga.

Man ser att lärarnas kommentarer till de läromedel som de använder påverkas av de undervisningsmål de sätter, t.ex. kritisk förmåga, vad de anser vara viktiga faktakunskaper och kunskaper om anpassat beteende. Förutom detta är aktualitet och ungdomars intressen avgörande för lärarnas kommentarer till läromedlen. De två kriterierna aktualitet och ungdomars intresse är också avgörande vid val av läromaterial som intervjuade lärare söker utanför läroböckerna, t.ex. internet, nyheter etc. Inläringen blir effektivare om elevernas intresse involveras i undervisningen. Dessutom är kultur inte statisk. Som *alla kommentarer till ämnet moderna språk* beskriver, omfattar begreppet kulturella företeelser ”alla olika föränderliga yttringar av sociala levnadsmönster”.

Kultur som en inbakad del i texterna visar starka samband mellan kultur och språk. Språk är kulturbärare. Vårt modersmål kan obestridligt i viss mån styra hur vi uppfattar världen vi lever i (Whorf, 1956). Dessutom kan olika språk påverka individers olika emotionella förhållningssätt (Pavlenko, 2006).

6.3.3 Arbetssätt och -former samt undervisnings- och textspråk

I ämnesplanen för moderna språk står det att ”undervisningen ska i allt väsentligt bedrivas på målspråket”. I undervisningspraktik kan vissa svårigheter med målspråket som undervisningsspråk uppstå på grund av elevernas målspråksnivåer, särskilt när det gäller kulturundervisning. Resultatet av mina intervjuer visar att ju högre steg det är eller ju mer lika målspråket och modersmålet är, desto tidigare börjar läraren använda målspråket som undervisningsspråk. Dessutom finns det andra faktorer som kan hindra användningen av målspråket som undervisningsspråk, t.ex. svåra grammatikgenomgångar, komplicerade kulturella företeelser och ont om tid.

Men i jämförelse med målspråket som undervisningsspråk kan de intervjuade lärarna börja använda texter på målspråket tidigare. Således tolkar jag att hörförståelse i kulturdelen verkar svårare än läsförståelse. Elevers språknivåer kan påverka lärarens val av arbetssätt och -form.

På lägre steg är ofta läromedel och -material på svenska. Eleverna lär sig viktiga glosor på målspråket, men kunskaper om kultur på svenska. På högre steg är det möjligt att kombinera kulturmålen med språkfärdighetsmålen. Lärarnas arbetssätt och -form är mycket varierande. Diskussionen som metod nämns av de intervjuade lärarna som ett redskap för att ta reda på kulturella företeelser eller kulturellrelaterade beteenden. Enligt ämnesplanens kunskapskrav ska eleverna kunna kommentera eller diskutera kulturella företeelser och göra jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper. Men här har jag inte sett att eleverna ges möjlighet att jämföra kulturella företeelser med egna erfarenheter och kunskaper. När jag ställer frågan om kulturundervisning i en mångkulturell klass, berättar de intervjuade lärarna att elever med utländsk bakgrund kan ta in sina erfarenheter och kunskaper. För att få veta om eller hur de intervjuade lärarna ger eleverna möjlighet att jämföra kulturella företeelser med egna erfarenheter och kunskaper, skulle man behöva ställa följdfrågor i intervjuerna.

I kunskapskrav steg 1 och 2 står det att ”eleven kommenterar i mycket enkel/enkel form några företeelser ...”. Detta innebär att eleven ska kommentera kultur på målspråk redan från steg 1. På steg 1 används ofta svenska texter om kultur enligt mina intervjuer. Många intervjuade lärare hävdar att de försöker att bara använda målspråket som

undervisningsspråk från steg 3, men att de samtidigt måste ta mycket hänsyn till om eleverna förstår. Med avseende av elevernas målspråksnivåer finns det begränsningar när eleverna ska skapa och omskapa nya meningar genom kommunikation i undervisningens här och nu. Jag undrar hur detta fungerar särskilt på lägre steg i praktisk undervisning.

6.4 Sambandet mellan kulturundervisning och mångkulturalitet

Fråga 4: Vilka samband ser de intervjuade lärarna mellan kulturundervisning och mångkulturalitet i klassrummet?

För de intervjuade lärarna är en mångkulturell klass en plats där olika nationella eller etniska grupper möts. De anser att mångkulturalitet kan berika kulturundervisningen när elever med utländsk bakgrund tar in sina erfarenheter och kunskaper. Den lärare som nämner tolerans och respekt som syftet med kulturdelen menar här att elever i en mångkulturell klass lär sig olika perspektiv och även förståelse och tolerans för andra. Mångkulturalitet måste hanteras försiktigt särskilt i en känslig ålder, hävdar två lärare.

En mångkulturell klass är inte bara en plats där olika nationella eller etniska grupper möts utan också individer med sina kulturella, sociala och individuella erfarenheter möts.

6.5 Metoddiskussion

För att få en helhetsbild, har jag ställt omfattande frågeställningar i mina intervjuer. Genom intervjuerna med de sex intervjuade lärarna har jag fått enormt fyllig information. Det är tidskrävande att transkribera insamlade data, identifiera mönster och utvärdera de identifierade mönstren. På grund av omfattande frågeställningar blev det också svårare att ta reda på vilka teorier som är relevanta för mina frågeställningar. Således tog mitt examensarbete mycket längre tid än planerat. Det vore bättre egentligen för ett tidsbegränsat examensarbete att begränsa undersöknings-omfånget.

För att få ut alla svar på mina frågeställningar från varje intervjuperson har jag gjort ett intervjuformulär med färdigformulerade frågor i förväg. Under mina intervjuer har jag ställt alla frågor till mina intervjupersoner. Ibland har jag ställt följdfrågor under intervjuerna för att få kompletterande och fördjupande svar. När jag transkriberade mina intervjuer, märkte jag att lärarna ibland har berättat samma saker på olika frågor. Svenskan är inte mitt modersmål. Under mina intervjuer var jag så rädd att inte få alla svar på mina frågor. Därför har jag valt att ställa alla dessa frågor.

När jag analyserar insamlade data, har jag upptäckt att det är oklart om lärarna har gett eleverna möjlighet att jämföra kulturella företeelser med egna kunskaper och erfarenheter (se 6.3.3). Det var svårt för mig att se detta under mina intervjuer. Nu ser jag att man skulle behöva ställa följdfrågor i intervjuerna.

7. Slutsats

Syftet med mitt examensarbete är att belysa gymnasielärares tänkande och genomförande i kulturdelen av undervisning i moderna språk. Enligt resultatet av mina intervjuer betraktas ”kultur” ofta som mindre viktig än utvecklingen av de fyra språkfärdigheterna i undervisningens praktik. När det gäller lärares tänkande på kulturdelen, är deras syn på kultursyftet bredare än vad står i ämnesplanen. Språkundervisningens moraliska dimension, nämligen tolerans och respekt står inte i ämnesplanen för moderna språk, men ses som ett av syftena med kulturdelen.

När det gäller lärarnas genomförande i kulturdelen, har jag dragit slutsatsen att de intervjuade lärarna utformar sina undervisningsmål utifrån ämnesplanen och sina tolkningar av ämnesplanen. Den moraliska dimensionen, såsom tolerans och respekt har inte satts som undervisningsmål. Brister i detaljerade beskrivningar av kulturer i ämnesplanen och oproblematiserade beskrivningar av kulturbegreppet i *Alla kommentarer till ämnet moderna språk* leder till att läraren får ett stort utrymme att tolka, och till att se nationella enhetskulturer som oproblematiska.

Det traditionella sättet att undervisa kultur blir enligt mina intervjuer dominant, nämligen faktakunskaper om nationella enhetskulturer. Kulturbegreppet ska inte förknippas med nationalitet utan med mångfald när det gäller såväl kulturundervisning som mångkulturalitet i klassrummet. Kultur som individer bär med sig består av komplexa faktorer såsom ålder, etnicitet, kön, social klass, generation, utbildning, regionalt ursprung, familjehistoria etc. Ett kulturmöte är inte ett möte mellan två kulturer utan mellan två individer med sina egna kulturella, sociala och individuella erfarenheter. Trots att faktakunskaper om kulturer kan bidra till att utveckla elevernas sociokulturella kunskaper om målspråkslandet och -länderna och att tolka kulturella företeelser, ska kunskaper och färdigheter om verbal och icke-verbal kommunikation också lyftas fram i kulturundervisning. Dessutom är kulturer som eleverna möter inte alltid konflikt- och motsägelsefria. Således är det nödvändigt att utveckla elevernas kritiska förmåga.

Enligt resultatet av mina intervjuer kan bristande behärskning av målspråket och sociokulturella kunskaper om målspråkslandet och -länderna leda till att elever har svårigheter att tala och lyssna på andra samt att tolka kulturella företeelser. Jag anser att undervisningen i moderna språk har sina begränsningar när det gäller demokrati genom kommunikation. Det är av stor vikt att forska kring hur man kan genomföra Tornbergs hävdande i undervisningspraktik, särskilt på lägre steg.

Begränsad undervisningstid kan leda till att kulturundervisning missgynnas i undervisning i moderna språk, särskilt på lägre steg när kulturdelen ska genomföras på svenska. Detta har jag upplevt i mitt läraryrke. Kultur som integreras i språktexter kan bidra till att både kultur och målspråk får tillräcklig uppmärksamhet i språkundervisningen. Dessutom ser elever sambandet mellan språk och kultur, nämligen att språk också är en kulturbärare. Särskilt på lägre steg där man inte kan använda autentiska texter behövs texter där kultur integreras och utvecklas i texten.

Undervisningen i skolan styrs av bland annat läroplaner, kursplaner och ämnesplaner. Särskilt till följd av globalisering, internationalisering och högt informationsutbyte genom IT-teknik behöver kulturbegreppet diskuteras, problematiseras och omdefinieras utifrån ett postmodernt perspektiv i ämnesplanen så att kulturundervisningen kan utformas enligt kulturbegreppet som utgår från situationer i dagens samhälle.

Mitt examensarbete som egentligen utgår från mina tvivel kring nationella faktakunskaper i läroböcker ger mig tydlighet kring kulturbegreppet, undervisningsmål, -innehåll och arbetssätt som jag kan ha nytta av i mitt framtida läraryrke.

Referenser

- Anderson, B. (1992). *Den föreställda gemenskapen*. Göteborg: Daidalos.
- Andersson, L. M. (2000). *En jude är en jude är en jude-: representationer av "juden" i svensk skämtpress omkring 1900 – 1930*. [Ny utg.] Lund: Nordic Academic Press.
- Bauman, Zygmunt (1999). *Culture as Praxis*. London: SAGE Publications Ltd.
- Bourdieu, P. (1990). *In other words: essays towards a reflexive sociology*. New York: Polity Press.
- Byram, Michael (1991). Background studies in English foreign language teaching: lost opportunities in the comprehensive school debate. I: Buttjes, D. & Byram, M. (Red.) *Mediating languages and cultures: towards an intercultural theory of foreign language education*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Byram, Michael (1997). *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Byram, Michael (2008). *From foreign language education to education for intercultural citizenship: essays and reflections*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Christensen, J.G. (1994). Sprog og kultur i europæisk integration. I: Olwig, I.J.L. (Red.) *Komplekse liv: kulturel mangfoldighed i Danmark*. København: Akademisk Forlag.
- Dimenäs, Jörgen (Red.) (2007). *Lära till lärare: att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. 1. uppl. Stockholm: Liber.
- Enheten för moderna språk. (2007). *Gemensam europeisk referensram för språk: lärande, undervisning och bedömning*. Stockholm: Skolverket.
- Gagnestam, Eva (2005). *Kultur i språkundervisning*. Lund: Studentlitteratur.
- Hargreaves, A. (1998). *Läraren i det postmoderna samhället*. Lund: Studentlitteratur.
- Kedourie, E. (1966). *Nationalism*. London: Hutchinson.
- Kelly, L.G. (1969). *25 Centuries of language teaching: an inquiry into the science, art, and development of language teaching methodology 500 BC – 1969*. Rowley, Mass.: Newbury House.
- Kramsch, Claire (1996). *Context and culture in language teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Lado, R. (1995). How to compare to cultures. I: Valdes J. M. (Red.) *Culture Bound*. Cambridge: Cambridge University Press.

Larsen, Ann Kristin (2009). *Metod helt enkelt: en introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Gleerups.

Moran, Patrick R. (2001). *Teaching culture: perspectives in practice*. Boston: Heinle & Heinle.

Nordin, J. (2000). *Ett fattigt men fritt folk*. Stockholm: Stockholms Universitet.

Pavlenko, Aneta (2006). Bilingual Selves. I: Pavlenko, A. (Red.) *Bilingual minds: emotional, experience, expression and representation*. Clevedon: Multilingual Matters LTD.

Rasmussen, J. (1996). *Socialisering og læring i det reflexivt moderne*. Köpenhamn: Unge pædagoger.

Risager, K. (2006). Culture in Language: A Transnational View. I: Andersen, Hanne Leth, Lund, Karin & Risager, Karen. (Red.) *Culture in language learning*. Aarhus: Aarhus University Press.

Selghed, Bengt (2006). *Betygen i skolan: kunskapssyn, bedömningsprinciper och lärarpraxis*. Stockholm: Liber.

Skolverket. *Alla kommentarer till ämnet Moderna språk*. Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/forskola-och-skola/gymnasieutbildning/amnes-och-laroplaner/mod>

Skolverket (2011). *Gymnasieskola 2011*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. *Kursplan moderna språk 2000*. Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/gymnasieutbildning/gymnasieskola/kursplaner-fore-2011/subjectKursinfo.htm?subjectCode=MSPR&lang=sv>

Tornberg, Ulrika (2009). *Språkdiraktik*. 4. uppl. Malmö: Gleerups.

Whorf, B.L. (1956). Language, thought and reality. I: Carrol J.B. (Red.) *Selected writings of B.L. Whorf*. Cambridge, Mass.: The MIT Press.

Bilaga 1

Intervjufrågor till gymnasielärare i moderna språk

Min intervju syftar till att undersöka vilken syn gymnasielärare har på syftet med kulturdelen i ämnet moderna språk och vilka mål i läroplanen och ämnesplanen för moderna språk de relaterar till vid planeringen av kulturundervisning. Dessutom syftar min intervju till att kartlägga hur språklärare genomför kulturdelen i praktiken, t.ex. vad som styr val av undervisningsinnehåll och -teman, läromedel samt arbetsätt. Förutom detta är syftet med min intervju att undersöka hur de ser samband mellan kulturundervisning och mångkulturalitet i klassrummet.

Jag vore tacksam om du kunde hjälpa mig genom att svara på de frågor som ställs i denna intervju. Intervjun är anonym och frivillig. Jag kommer att avidentifiera innehållet och ta bort allt som kan avslöja din identitet.

Intervjun kan ta ca 30-40 minuter.

TACK FÖR DIN MEDVERKAN!!

1. Berätta lite om din bakgrund, t.ex. om din härkomst, ditt studium, dina arbetserfarenheter, ev. dina utlandserfarenheter etc.
2. På vilket steg undervisar du ämnet ...
3. Vilket språk använder du när du undervisar steg ...?
4. På vilket språk skrivs texterna i de läroböckerna och läromaterial som du använder i steg ...?
5. Vad tror du är syftet med kulturdelen i ämnet moderna språk? Hur förhåller du dig till syftet med kulturdelen i ämnesplanen för moderna språk?
6. När du planerar kulturundervisning, vilka mål i läroplanen samt ämnesplanen för moderna språk relaterar du till? Vilka kompetenser i relation till de målen ska elever utveckla?
7. Vilket kulturinnehåll och vilka kulturteman tror du är relevanta för de ovannämnda målen?
8. Kan kulturdelen i de läroböcker du använder i din undervisning erbjuda detta kulturinnehåll och dessa kulturteman? Varför inte? Hur lär du ut detta innehåll?
9. Använder du annat läromaterial än läroböcker för kulturundervisning? Varför använder du det? Hur lär du ut det?
10. Ser du något samband mellan kulturundervisning i moderna språk och mångkulturalitet i klassrummet? På vilket sätt?